

Časopis Ochrany dravcov na Slovensku Ročník 8

DRAVCE A SOVY

Birds of Prey and Owls – Journal of Raptor Protection of Slovakia

DVA MĚSÍCE S PILICHY

**DO MAKEDONIE NEJEN
ZA POŠTOLKOU JIŽNÍ**

**AKO U NÁS
KUVIKY VYHNIEZDILI**

2
2012

DRAVCE A SOVY

Časopis Ochrany dravcov na Slovensku

Ročník 8 / Číslo 2 / 2012

Vydáva: Ochrana dravcov na Slovensku

Vedúci redaktor: Michal Noga

Redakčná rada: Lucia Deutschová,

Hana Latková, Marcel Uhrin

Grafická úprava: Grafické štúdio – DUDOK

Preklady: Zuzana Guziová, Hana Latková

ISSN: 1336 - 6874

Náklad: 200 kusov

Neprešlo jazykovou úpravou.

Adresa:

Ochrana dravcov na Slovensku
Raptor Protection of Slovakia (RPS)
Kuklovská 5
841 04 Bratislava

e-mail: dravce@dravce.sk

www.dravce.sk

tel./fax: 02 / 555 734 40

Bankové spojenie: Tatra banka a.s.

Číslo účtu: 2623078364/1100

IČO: 317 97 717

Fotografia na titulke:

Sokol bielopazúrový (*Falco naumanni*)

foto: Zdeněk Tunka

Fotografie na zadnej strane obálky:

Dravce Macedónska, foto: Zdeněk Tunka, Lubomír Hlášek

SLOVAK RAPTOR JOURNAL

Environmentálny fond

**Vydanie časopisu bolo podporené
Environmentálnym fondom.**

NA ÚVOD

Viem, že by som o tom ešte nemal písať, keď to nie je oficiálne, ale nedá sa to nespomenúť. Veď kedy v histórii slovenskej ornitológie boli v jednom roku zistené dva nové druhy dravcov? Došlo vôbec niekedy k niečomu takému? A hoci som si posledné roky zvykol, že stacionár v Drienovci vždy niečo nové prinesie, predsa len, toto sa tak skoro opakovať nebude – ak vôbec. Krahulec krátkoprstý a luniak sivý. Nádhera.

Ktovie, možno ak si začneme viac všímať krahulce, objavíme medzi nimi ďalšieho, ktorý bude mať konce letiek tmavé. No nepredpokladám, že sa ho podarí nafotiť tak, ako autorovi toho prvého pozorovania, Ervínovi Hrtanovi ml. A luniak sivý je vtáčim druhom, o ktorého existencii sa presvedčím, až ho sám uvidím. Pretože tie veľké červené oči nemôžu existovať – pripadajú mi stále len ako rozmar počítačových grafikov. Možno už nebudem musieť za týmto druhom vycestovať do Španielska, ale bude stačiť len cesta k Novým Zámkom, kde luniaka pozoroval Rado Václav.

Ktorý druh je teraz na rade? Sokol ostrovný – *Falco eleonora*? Sokol laner – *Falco biarmicus*? Alebo orol jastrabovitý – *Hieraetus fasciatus*? Alebo k nám zabľúdi pomýlená poštolka – *Falco amurensis*?

Iste sa raz také pozorovanie prihodí a ja budem mať opäť námet na úvodník v Dravce a sovy. Možno to bude jubilejný 50 ročník.

Michal Noga

OBSAH

Na úvod	3
---------------	---

Príspevky

Dušan Rak <i>Dva mesiace s pilichy</i>	4
Andrej Izakovič <i>Výskyt kane sivej (Circus cyaneus) v hniezdnom období pri Bratislave</i>	7
Lucia Deutschová <i>Orol, ktorý prežil zásah elektrickým prúdom, sa vrátil do prírody</i>	8
Ivan Šípkovský <i>Ako u nás kuviky vyhniedzili, alebo príbeh posledného známeho hniezdenia kuvika obyčajného v dutine stromu na Slovensku</i>	10
Lucia Deutschová <i>Nová metóda ochrany vtáctva na Slovensku</i>	12
Lucia Deutschová <i>7. medzinárodná konferencia o ochrane orla kráľovského bude v Bratislave</i>	13
Vlasta Škorpíková <i>Do Makedonie nejen za poštolkou jižní</i>	14
Ján Obuch <i>Potrava mláďat jastraba krahulca (Accipiter nisus) v horách</i>	18
Denisa Lóbbová, Ervín Hapl <i>Medzinárodné o systóvi</i>	20
Michal Noga <i>19 353 stípor</i>	22
Miroslav Dravecký <i>Ďalšie číslo Slovak Raptor Journal</i>	26

DVA MĚSÍCE S PILICHY

Dušan Rak

Letošní pravidelný monitoring a ochrana hnízd motáků lužních (*Circus pygargus*) v Polabí přinesl na Litoměřicku na přelomu června a července nečekaný nález v podobě hnízdícího páru jiného vyjímečného druhu motáka – motáka pilicha (*Circus cyaneus*). Na české poměry bylo hnízdo umístěno celkem nezvykle v obilném poli.

Pilichové v Evropě pro hnízdění vyhledávají otevřené plochy jako jsou rašeliniště, vřesoviště, vlhké louky, pole nebo větší lesní paseky a to od nížin až po poměrně vysoké polohy kolem 1000 m n. m. Klíčovou oblastí výskytu evropské populace je Francie, kde motáci pilichové podobně jako motáci lužní hnízdí převážně v polích. Taktéž německý název druhu – „Kornweih“ („obilný moták“) poukazuje na tuto skutečnost. V ČR pilichové začali poměrně neobvykle obsazovat malé paseky a loučky v lesích, oplocenky a lesní průseky. Možná právě díky této netradiční preferenci byl jejich ústup jako hnízdícího druhu u nás poněkud opožděn oproti negativnímu trendu zbytku západní Evropy. V posledních deseti letech u nás moták pilich nicméně jako pravidelně hnízdící nakonec zcela vymizel. Z poslední doby jsou známy jen příležitostné pokusy o zahnízdění jako například neúspěšné hnízdění v roce 2011 na Šumavě u Stožce na Volarsku.

Na oblast hnízdění jsem narazil až později v pokročilé hnízdící sezoně (koncem června). Vlastnímu nálezu pilichů předcházelo zjištění několika párů motáků lužních, kteří ovšem v době, kdy by se měla již líhnout mláďata, ztráceli hnízdící chování. Zjevně jejich hnízda nedávno zanikla pravděpodobně během sečení vojtěškovišť a luk v okolí. Jediná samice s hnízdním chováním se záhy ukázala být nikoli motákem lužním, ale právě pilichem. Kromě níže popsaného hnízdění jsem na lokalitě vzdálené jen několik kilometrů pozoroval opakovaně ještě i dalšího dospělého samce pilicha, jehož dlouhodobou přítomnost mi nezávisle potvrdil i jeden z místních obyvatel. Je známo, že podobně jako motáci lužní, taktéž pilichové jsou společenší a často mají tendenci shlukovat se a hnízdit koloniálně nebo semikoloniálně. Je tedy možné, že párů se zde pokoušelo tento rok zahnízdit dokonce více. Zdokumentovány jsou také případy, kdy například jeden samec hnízdí současně s více samicemi. Vzhledem k blízkosti obou druhů a pozorované vzájemné toleranci je také možné, že v oblasti na začátku sezony oba druhy hnízdily v jakési smíšené semikolonii, která zanikla vysečením.

Lokalizované hnízdo pilicha se nacházelo v porostu kvalitního sladového ječmene. V době první fyzické kontroly (3. 7.) v něm byla 3 bílá vejce. Hnízdo se zdá-

Letuschopná mláďata měla tendenci okamžitě se přesunout na otevřené prostranství.

Foto: D. Rak

lo být velmi nové a čisté a podle doby líhnutí mláďat bylo později zpětně dopočteno, že ke snůšce opravdu došlo pravděpodobně těsně před nálezem hnízda. Hnízdění u pilichů je ve srovnání s motáky lužními poněkud delší a začíná normálně již během dubna (o pár týdnů dříve než u lužních). Snůška připadající až na konec června tedy znamená zpoždění více než dva měsíce oproti očekávanému průběhu a dá se předpokládat, že šlo s největší pravděpodobností o náhradní hnízdění.

Hnízdo bylo umístěno necelých 50 m od hlavní silnice a podobně blízko mysliveckému posedu. Prvotní rozpačité setkání s hospodařícími zemědělci (současně myslivci v jedné osobě) a diskuse na téma „místo dravých ptáků v myslivcem obhospodařované krajině“ v kombinaci s velmi ranou fází hnízdění (navíc s neznámým načasováním líhnutí vajec) a blížící se sklizni, nedávalo moc nadějí na úspěšné vyhnízdění. Nakonec ale zemědělci souhlasili, že budou na ochraně participovat a opravdu spolupracovali na realizaci navržených ochranných opatření. Ty vycházely z osvědčených postupů používaných při ochraně hnízd motáků lužních v polních kulturách. Typicky se jedná o kombinaci odložení sklizně, ochranného oplocení hnízda, ošetření pachovým odpuzovačem, obsečení porostu a/nebo v krajním případě záchranného přenosu mláďat. Vazba samice na hnízdo s nevylíhnutými vejci v porovnání s ozývajícími se mláďaty je nesrovnatelná. Z toho důvodu je vhodné s jakýmkoli zásahem do okolí hnízda (oplocení, obsečení) počkat do vylíhnutí mláďat. U motáků lužních je sice podle zkušeností kolegů možné (i když ne zcela vhodné) oplotit i nevylíhlá vejce a samice se do hnízda vrátí. U pochopů bylo naopak zaznamenáno, že samice snůšku buď úplně opustila, nebo s návratem na hnízdo natolik váhala, že vejce zastydla (in verb. J.Veselý, K.Poprach). S opocněním hnízda pilicha zatím žádný kolega zkušenosti neměl.

Vzhledem k tomu, že nebylo jasné, kdy se vejce začnou líhnout, bylo hnízdění zhruba v týdenních intervalech monitorováno. Samice při vyplašení z vajec okamžitě odlétala daleko od hnízda a nad hnízdem intenzivně varoval pouze samec. Při kontrole, kdy byly v hnízdě již dvě čerstvě vylíhlá mláďata a jedno poslední vejce, samice změnila chování a již neodlétla pryč, ale varovala se samcem přímo nad hnízdem. Líhnutí mláďat připadlo bohužel přesně na dobu (26.–28. 7.), kdy se mělo pole sklízet. Zemědělci ale naštěstí souhlasili s odložením sklizně o několik málo dní, což dalo samici čas na vysezení i posledního vejce. Hnízdo bylo mezitím oploceno, označeno červenou páskou a kolem byl vytyčen prostor o rozměrech 10 × 10 m, který měl být ponechán nesklizený. Zajímavé bylo chování adultů během oplocování hnízda. Oba ptáci varovali nad hnízdem, ale samec po

Oproti velmi jednoduchému hnízdu motáka lužního je hnízdo pilicha úhledně upleteno. Foto: D. Rak

Mláďata ve stáří přibližně 14 dní. Zbarvení a kresba jazyka jsou znaky, podle kterých je možno vzájemně rozlišit od mláďat u nás hnízdících motáků. Foto: D. Rak

Samec hlídající při kontrole přímo nad hnízdem. Samice byla vždy o něco opatrnější a kontrolovala situaci z větší vzdálenosti. Foto: D. Rak

První návštěva oploceného hnízda.

Foto: D. Rak

Nález nejstaršího mláděte.

Foto: D. Rak

chvíli odlétl na lov a samice pokračovala v hlídkování sama. Během nervózního varování zvládla dokonce ulovit drobnou kořist. Po dokončení oplocení samice s návratem na hnízdo velmi váhala. I když už se zjevně zklidnila (minimálně v hlasových projevech), do oploceného hnízda se na několikrát s kořistí neodvážila. Celou situaci vyřešil až samec, který se vrátil s kořistí z lovu a vlétl přímo do hnízda, kde zůstal velmi dlouho (pravděpodobně musel zůstat sedět na vejci a na mláďatech). Samice poté už jen několikrát zkontrolovala, co se děje v hnízdě a pak si poklidně sežrala kořist sama na odsedávce dál od hnízda. Zemědělci dodrželi slovo a oplocenku obsekali čtvercem 10 × 10 m. Při další kontrole byla v hnízdě nalezena již tři vylíhlá mláďata. Byla sejmuta červená varovná páska, aby zbytečně nepoutala pozornost zvědavců a hnízdění bylo během následujícího měsíce pravidelně monitorováno. V porovnání s mláďaty motáka lužního se mladí pilíši jeví velmi divocí a agresivní. Aktivně se bránili pařáty a dokonce i štípali zobákem což jsem u lužních nikdy nepozoroval). Ve stáří kolem 20 dní byla mláďata okroužkována a podle barvy duhovky a velikosti byla všechna tři určena jako samice. Při poslední kontrole, kdy byla ještě všechna mláďata pozorována živá (25. 8., stáří kolem 30 dní) byla již dvě starší zastížena několik metrů od hnízdního porostu na otevřeném prostranství okolního sklizeného pole hlídána samicí před dotírajícími dravci jiných druhů. Při přiblížení se k hnízdu obě starší mláďata vzlétla a popolétla několik desítek metrů. Přimo v hnízdě zůstalo jen nejmladší mládě, které bylo taktéž v perfektní kondici, ale zatím ještě nemělo dostatečně vyvinuté opeření. Zajímavé bylo, že s rodinou pilichů na lokalitě v této fázi hnízdění poměrně pokojně koexistovali i nehnízdící motáci lužní. Jeden samec posedával dokonce jen pár metrů od mláďat pilicha, aniž by byl okamžitě odehnán. Na ostatní dravce (zejména četné káně lesní a motáky pochopy) samice pilicha reagovala velmi agresivně a rázně je odháněla.

SUMMARY

TWO MONTHS WITH HEN HARRIER

Breeding couple of Hen Harrier (*Circus cyaneus*) was detected in region of Dolní Polabí this year. Hen Harriers are breeding only very rarely in Czech Republic during last decade with only couple of mostly unsuccessful breeding attempts recorded. The clutch of three eggs was located in barley culture very close to main road. Breeding timing estimated was delayed by two months against usual which indicates replacement clutch. Field-proven methods such as suspended harvest or fencing were applied for nest protection. The three of the eggs were hatched and the three of the nestlings reached the fledgeling age. Unfortunately, the eldest chick was found dead later and none of other birds was observed any more. Illegal raptor persecution was documented in surrounding areas subsequently.

VÝSKYT KANE SIVEJ (*CIRCUS CYANEUS*) V HNIEZDNOM OBDOBÍ PRI BRATISLAVE

Andrej Izakovič

Prvý krát som pozoroval samca kane sivej (*Circus cyaneus*) v zimnom období na poliach v k. ú. mestskej časti Bratislava – Vajnory koncom februára 2012. Pravdepodobne toho istého jedinca som pozoroval pri love nad úhorom na rovnakom mieste i v marci a spoločne s mojím otcom, Jozefom Izakovičom i 10. mája 2012. Pri ďalších kontrolách som ho pozoroval pravidelne, vždy pri love. Objavil som i jeho nocovisko; bol ním 6 metrov vysoký topoľ. Pod ním som našiel i pobytové znaky, vrátane pierka. Pri žiadnom z pozorovaní nezalietaval na to isté miesto s potravou a nepozoroval som ani iné hniezdne správanie. Počas mája a júna som ho pozoroval 3× do týždňa, až do posledného pozorovania 19. 6. 2012. Od tohto termínu tu už nebol zaznamenaný.

SUMMARY

OCCURENCE OF THE NORTHERN HARRIER (*CIRCUS CYANEUS*) IN BREEDING PERIOD NEAR BRATISLAVA CITY

One male of Northern Harrier was repeatedly observed near locality „Vajnory“, close to Bratislava city from February till middle June. He was seen mostly hunting and his resting place was discovered too. As no breeding behaviour was observed, he was probably a not breeding specimen.

Poznámka redakcie:

Hniezdenie kani sivej (*Circus cyaneus*) nebolo na Slovensku doteraz preukázané, hoci býva nepravidelne pozorovaná i v hniezdnom období a vo vhodnom prostredí. I napriek výrazne klesajúcemu populačnému trendu v blízkych štátoch (v ČR druh už prakticky nehniezdi) nie je vylúčené ojedinelé zahniezdenie i u nás. Pre svoju zraniteľnosť počas hniezdenia (vysoký predačný tlak lišok a diviakov) je potrebné každému výskytu v období maj – júl venovať maximálnu pozornosť.

-mn-

OROL, KTORÝ PREŽIL ZÁSAH ELEKTRICKÝM PRÚDOM, SA VRÁTIL DO PRÍRODY

Lucia Deutschová

Koncom marca bol pri obci Gomboš, vzdialenej asi 15 km od Košíc, nájdený samec orla kráľovského. Orol nebol schopný lietať, pretože mal obhorené krídla aj chvost, pravdepodobne v dôsledku zásahu elektrickým prúdom. Vďaka jedinečnej operácii sa podarilo orla zachrániť a vypustiť späť do voľnej prírody.

Po náleze bol orol prevezený na Univerzitu veterinárneho lekárstva v Košiciach (UVL KE), kde sa podrobil dôkladnému vyšetreniu. To ukázalo, že orol nemal žiadne ďalšie zranenia. Jednou z možností je, že perie na krídlach a chvoste orla bolo mokré, preto mohlo dôjsť k zásahu na stípe elektrického napätia, pričom však môže byť aj celkom iná. Podobný charakter zranenia v prípade orla kráľovského nie je známy zo Slovenska, ani z Maďarska. Obhorenie operenia bolo zaznamenané niekoľkokrát v prípade iných druhov, napríklad sokola myšiara.

Zranený orol pochádzal zo známeho páru – každoročne ho sledoval Ladislav Šimák, ktorý nájdeného orla krúžkoval v roku 2004. Niet pochýb, že orol unikol smrti len o vlások. Závažnosť poranenia však neumožňovala okamžitý návrat orla do voľnej prírody, pretože by s poškodeným perím nebol schopný letu. Proces prirodzenej výmeny poškodeného operenia za nové by mohol trvať aj tri roky. Ak by mal stráviť orol tento čas v zajatí, mohlo by v jeho prípade dôjsť k atrofii prsného svalstva, imprintingu, strate prirodzenej plachosti a pod. Z toho dôvodu sa členovia RPS, v spolupráci s UVL KE, rozhodli pre zákrok, tzv. imping. Ide o metódu, kedy sú využité náhradné perá z iného jedinca, za účelom zníženia dôsledkov poškodenia pôvodného operenia a/alebo zvýšenia letovej kapacity rehabilitovaného vtáka.

Operácia orla bola realizovaná na UVL v Košiciach.

Foto: G. Lipták

Orol kráľovský s poškodeným operením. Foto: G. Lipták

Operáciu úspešne zrealizoval tím UVL KE, pod vedením MVDr. Ladislava Molnára. Orla do voľnej prírody vypustil 10. mája 2012 Ing. Jozef Tóth z Východoslovenskej energetiky a.s., ktorá sa aktívne podieľa na programoch ochrany vtáctva v regióne. Za účelom sledovania orla bola využitá terestrická vysielaciačka. Vďaka nej sa nám podarilo zistiť, že orol po vypustení letel na svoje hniezdisko, kde už ale došlo k výmene jedinca a v teritóriu sa zdržiaval iný samec. Naposledy bol signál z vysielaciačky zaznamenaný približne dva mesiace po vypustení v Maďarsku, blízko hraníc so Slovenskom.

Podakovanie patrí všetkým, ktorí sa podieľali na záchrane orla, predovšetkým MVDr. Ladislavovi Molnárovi a MVDr. Ladislavovi Šimákovi.

SUMMARY

EAGLE SURVIVED ELECTROCUTION AND RETURNED TO THE WILD

At the end of March an Imperial Eagle male was found with burnt wings and tail feathers near Košice in Eastern Slovakia. It can be supposed the feathers were damaged by electrocution, but the reason can also be different. The pair of eagles was known and under regular monitoring by the members of RPS. The injured individual was ringed by Ladislav Šimák in 2004. After intensive discussion, the experts decided to attach donor feathers from another individual onto the bird's wings (method known as imping). The surgery was successful and the eagle was released back to the wild, with a radio transmitter to monitor its movements.

Príprava pred operačným zákrokom.

Foto: G. Lipták

Pacient vo voliére.

Foto: G. Lipták

AKO U NÁS KUVIKY VYHNIEZDILI, ALEBO PRÍBEH POSLEDNÉHO ZNÁMEHO HNIEZDENIA KUVIKA OBYČAJNÉHO V DUTINE STROMU NA SLOVENSKU

Ivan Šipkovský

Kuviky mám veľmi rád. Pred 30–40 rokmi, keď som bol chlapec, hniezdili u nás výlučne v stromoch (hlavové vrby ale aj iné druhy), na družstvách v mojom okolí som ich nikdy nepočul ani nepozoroval (a do terénu som chodil každý deň). Potom prišlo obdobie ich regresie (ako na Slovensku, tak aj v mojom okolí) a za tých 30 rokov boli moje údaje ohľadne tohto druhu veľmi skromné. Až na jar v roku 2010 som na moje veľmi milé prekvapenie počul kuvika ozývať sa na severnom okraji obce Trakovice v starých, nadrozmerých záhradách, ktoré susedili s roľami.

Tieto záhrady však už boli určené na IBV (individuálnu bytovú výstavbu), jeden rok boli obecným úradom vykúpené a teda aj neobrábané a zanedbané, s minimálnym vyrušovaním.

Kuviky som potom v máji pravidelne pozoroval, takže som vedel, že niekde v tých záhradách musia hniezdiť. Problém bol ale v tom, že to boli dlhé záhrady a na IBV boli vykúpené iba ich polovice, zvyšné časti boli oplotené, obrábané, so stodolami a starými hospodárskymi budovami ešte zo začiatku minulého storočia. Preto, keď som ich nenašiel v stromoch v opustených častiach záhrad, domnieval som sa, že budú určite v niektorej zo stodôl. To som ďalej už neskúmal.

Až v pohniezdnom období, myslím že v septembri, obecný úrad dostal stavebné povolenie na spomínanú IBV, a s tým aj povolenie na výruby drevín v záhradách. Pri vypilovaní jedného z posledných stromov (bol to statný, asi 70 ročný z polovice preschnutý orech) som s údivom zistil, že kuviky hniezdili práve

Foto: I. Šipkovský

tam, v otvorenej dutine vrchného, zlomeného konára vo výške asi 5 m.

No a ako viem, že tam boli práve kuviky? Jednoducho – v dutine bolo uhynuté jedno mláďa, síce už v značnom štádiu rozkladu, ale už s vyrostajúcimi kontúrovými perami. Neviem čo sa tam prihodilo, no našiel som iba jedno mláďa a predpokladám (alebo chcem predpokladať), že ostatné mláďatá úspešne vyleteli. A to je v stručnosti celý príbeh jedného kuvičieho hniezda v Trakoviciach.

SUMMARY**THE LAST KNOWN BREEDING OF LITTLE OWL IN THE TREE HOLLOW IN SLOVAKIA.**

In September 2011 I found a cadaver of the Little owl juvenile in a tree hollow of an old common walnut tree in the village of Trakonice in Slovakia. Presumably the other juveniles left the nest successfully. After the discovery, the site was destroyed by the construction of a new block of houses.

Viete aj vy o netradičnom hniezdení kuvika obyčajného vo vašom okolí? Máte zážitky z obdobia, keď bola ešte pravda písaná Feriancom, že „kuviky patria medzi naše najobvyčajnejšie sovy“? Poznáte stále existujúce hniezdisko kuvika v stromových dutinách? Nedá Vám kuvik spávať na Vašom sídlisku? Podelte sa s nami o Vaše poznatky, napíšte nám, alebo svoje znalosti a príbehy publikujte. Za všetky informácie sme vďační. Kontakty na pracovnú skupinu pre výskum a ochranu kuvika obyčajného na Slovensku sú dobry@dravec.sk a chrenkova@gmail.com.

Martin Dobrý, Monika Chrenková

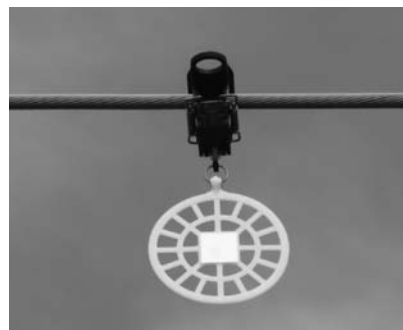
Foto: J. Svetlík

NOVÁ METÓDA OCHRANY VTÁCTVA NA SLOVENSKU

Lucia Deutschová

Problematike nárazov vtáctva do elektrických vedení sa na Slovensku začala venovať zvýšená pozornosť len nedávno. Prvý cieleň výskum, zameraný práve na tento aspekt vplyvu nadzemných elektrických konštrukcií na voľne žijúce vtáky, realizoval Ervín Hapl so svojím tímom na východnom Slovensku. Monitoring priniesol veľmi zaujímavé výsledky, na základe ktorých sme sa rozhodli, že táto otázka bude jednou z prioritných tém v rámci RPS. Prvým konkrétnym výsledkom je zviditeľnenie trasy pri Piešťanoch, ktorá bola identifikovaná ako nebezpečná. V dôsledku nárazu do drôtov 22 kV elektrického vedenia zahynulo pri Piešťanoch 16 labutí, ale aj ďalšie druhy vtákov. Z toho dôvodu oslovila RPS zodpovednú spoločnosť – Západoslovenskú energetiku, a.s. (ZSE, a.s.), ktorá rizikovú časť vedenia v septembri 2012 zabezpečila zviditeľňovacími prvkami. Jedná sa o technológiu, ktorá sa používa napríklad v susednom Maďarsku či Rakúsku, ale aj vo Švédsku, Francúzsku, Nemecku a ďalších krajinách. Veríme, že sa tento spôsob ochrany vtáctva pred nárazmi do elektrických vedení osvedčí aj u nás.

RPS, v spolupráci so Štátnou ochranou prírody, všetkými zodpovednými energetickými spoločnosťami a ďalšími organizáciami, pripravuje projekt, ktorý by mal zabezpečiť koncepčné riešenie problematiky na celoslovenskej úrovni, z dlhodobého hľadiska. Projekt bude predložený v roku 2013 v rámci programu Európskej komisie LIFE - Príroda. Jeho nosnou časťou bude monitoring za účelom identifikácie rizikových častí elektrických vedení, ktoré predstavujú pre vtáky hrozbu z dôvodu kolízií. Z výsledkov doterajších výskumov vyplýva, že systematický monitoring zabezpečí efektívne smerovanie finančných prostriedkov na ekologizáciu najrizikovejších úsekov, spravidla bez potreby investícií do ošetrovania celej trasy.

Nový výstražný prvok.

Foto: J. Chavko

Inštalácia vyžaduje špeciálne mechanizmy.

Foto: J. Chavko

Jednoduchý princíp umiestňovania.

Foto: J. Chavko

SUMMARY

NEW METHOD OF BIRD PROTECTION IN SLOVAKIA

The question of collisions of birds with power lines started to be solved only recently in Slovakia. First research, focused on this issue, was carried out by Ervín Hapl and his team in Eastern Slovakia. This monitoring brought very interesting results, based on which we decided this problem to be one of the priorities in RPS. Special bird marks were installed on dangerous power lines near Piešťany in September 2012 by Western Slovak Electric Company (ZSE, a.s.), for the first time in Slovakia.

7. MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA O OCHRANE ORLA KRÁĽOVSKÉHO BUDE V BRATISLAVE

Lucia Deutschová

V dňoch 2. – 5. 10. 2013 sa v hoteli Barónka v Bratislave uskutoční 7. medzinárodná konferencia o ochrane orla kráľovského, pod gesciou RPS. Minulé ročníky konferencie boli realizované v Maďarsku a Bulharsku. Očakávame účasť približne 60 odborníkov zo všetkých krajín v rámci areálu hniezdného rozšírenia druhu.

Predpokladáme, že konkrétne informácie pre účastníkov a výzva pre potenciálnych záujemcov o prezentáciu výsledkov, budú distribuované vo februári 2013. Termín na predkladanie abstraktov k prezentáciám bude do konca júla 2013 a na predkladanie celých článkov do konca októbra 2013. Údaje však treba spracovať v dostatočnom predstihu. Preto by sme chceli vyzvať všetkých, ktorí majú záujem o prezentáciu svojich výsledkov, aby si nechali dostatočný časový priestor na ich spracovanie. Predbežné okruhy tém sú nasledovné: stav populácie v jednotlivých krajinách, biológia a ekológia druhu, ochrana druhu. V prípade, že sa rozhodnete prezentovať svoju prácu, budeme radi, ak nám dáte vedieť v predstihu, pred zverejnením oficiálnej výzvy.

Rovnako je možné s nami Vaše námety na prezentácie konzultovať, prostredníctvom e-mailovej adresy IE@dravce.sk.

SUMMARY

7TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE CONSERVATION OF IMPERIAL EAGLE WILL BE HELD IN BRATISLAVA

Between 2nd and 5th of October an International Conference on the conservation of the Imperial Eagle will be organised by RPS. We expect about 60 experts from all countries with breeding population of the species. The Conference will be held in October 2nd – 4th 2013 in Bratislava. We expect the Announcement with detailed instructions for participants will be published in February 2012, with the deadline for submitting the Abstracts by the end of July and for full articles by the end of October 2013. The suggested main topics are: Population status, Biology and Ecology, Conservation of the Species.

Foto: Ang Mo Kio

DO MAKEDONIE NEJEN ZA POŠTOLKOU JIŽNÍ

Vlasta Škorpíková

Na začátku obsazení země spojeneckými vojsky bylo možné na stromových velikánech v údolí Vardaru pozorovat mohutné nocležníky. V jejich korunách seděli hojně orlí královští, jednou se dokonce objevil i orel skalní; zvláštní a působiví byli ale především velcí supi – nezřídka se za soumraku na nejvyšší větve usazovali supové hnědí a bělohlaví. Byla to fantastická podívaná, když mohutná těla obrovských ptáků bizarně měnila obrys stromu proti jantarově žluté večerní obloze. Jejich postavy se v mihotavém světle tyčily jako sochy. Čas od času se zvedli ze svého místa, rozložili mohutná křídla a tmavé siluety roztažených letků se rýsovaly proti zlatému nebi. Pak se znovu spustili do korun stromů, a když složili křídla a zatáhli dlouhý, hubený krk, zdálo se, že jsou o polovinu menší.

Čím déle válka trvala, tím častěji vojáci a důstojníci tyto velké ptáky lovili a tím vzácněji pak tito do údolí Vardaru přiletovali...

Líčení dr. Franze Dofleina z knihy „Mazedonien – Erlebnisse und Beobachtungen eines Naturforschers im Gefolge des Deutschen Heeres“ vydané v roce 1921 působivě přibližuje večerní atmosféru v nížině kolem Vardaru na začátku 1. světové války. Opravdu moc ráda bych něco takového zažila, ale dnes už to bohužel není možné. Makedonie se za těch skoro sto let, které mezitím uplynuly, velmi změnila. V čem? Byly vysušeny rozsáhlé mokřady v nivě Vardaru nedaleko Skopje a ještě významnější a zajímavější na Černé řece u Bitoly v jižní části země. Bylo vykáčeno mnoho starých, mohutných stromů, v některých oblastech zmizel vzrostlý les. Bylo postaveno mnoho nových silnic a elektrifikovány i malé vesničky, lidé se přesto houfně stěhují do měst. Zemědělská krajina se vylišňuje, pole a pastviny zarůstají. V následujících řádcích se pokusím krátce shrnout, jak tyto změny postihly dravce, přičemž zde je nutno ještě zdůraznit, že velký vliv na populace některých z nich

Foto: V. Škorpíková

Hnízdo orla královského na stožáru vysokého napětí.

Foto: V. Škorpíková

V Makedonii mají hnízda orlů královských vždy mnoho nájemníků, nejčastěji vrbců pokřovních. Foto: V. Škorpíková

mělo a stále ještě do jisté míry má přímé pronásledování (lov, vykrádání hnízd a otravy).

Tak především někteří dravci v Makedonii vyhynuli. V jejich čele stojí výše zmíněný sup hnědý (*Aegypius monachus*). Nebyl zde nikdy příliš hojný (méně než 10 párů), ale prokazatelně hnízdil, zřejmě do 50.–60. let 20. st. Podobně na tom byl orlosup bradatý (*Gypaetus barbatus*), který byl o něco málo početnější a vydržel déle – poslední hnízdění bylo zjištěno v roce 1984. Dnes nejsou známy ani zálety těchto dravců. Z prokazatelně hnízdících druhů vymizel mezi lety 1950–1970 také orl mořský (*Haliaeetus albicilla*), který je v posledních letech poměrně často zaznamenáván, a to i mladí ptáci ve vhodných biotopech. Návrat tohoto druhu, i vzhledem k příznivému trendu vývoje jeho populací v okolních zemích, lze tedy očekávat. Pak existuje skupina dravců, jejichž hnízdění bylo některými autory publikováno, není však zcela přesvědčivé a dnes již těžko zjistíme, jak to vlastně bylo. Skoro s jistotou lze zařazení mezi hnízdiče považovat za mylné u orla jestřábiho (*Aquila fasciata*). Pochybné je i u orla volavého (*Aquila clanga*) a luňáka červeného (*Milvus milvus*), uváděné z počátku 20. st., protože neexistuje žádná dokumentace, přesvědčivý popis hnízdění či kontinuita výskytu (a to ani v době, kdy předpokládáné hnízdění prostředí zůstávalo beze změny). Poněkud hodnověrnějším se jeví hnízdění orlovce říčního (*Pandion haliaetus*), i když mohlo jít jen o páry, které postaví hnízdo a nakonec ho neobsadí, jak to známe i z dneška, nebo poštolky rudonohé (*Falco vespertinus*), kde mohou být matoucí zase ptáci, kteří ještě v hloubce hnízdí

ho období táhnou nebo se potulují. Pokud tito dravci skutečně v Makedonii hnízdili, pak je jisté, že jen ve velmi nízkém počtu nebo nepravidelně. Dnes nejsou orl jestřábí a volavý vůbec zaznamenáváni, orlovci a poštolky rudonohé jen na tahu.

Velkým snížením početnosti zareagovaly na změny v krajině i další druhy supů, sup bělohlavý (*Gyps fulvus*) a sup mrchožravý (*Neophron percnopterus*). I když neexistují vlastně ani odhady, jak početné byly jejich populace před 1. či 2. světovou válkou, je reálné, že kolem 1950 hnízdilo v Makedonii kolem 40 párů supů bělohlavých a přes 100 párů mrchožroutů. Dnes je to 20, resp. 30 párů, přičemž hrozivě negativní trend se v posledních letech podařilo zastavit. Významnou roli v tom hrálo zřízení a provoz krmišť, jejichž financování však v letošním roce selhalo, takže bylo podpořeno i ze strany českých ornitologů a Česká společnost ornitologická otevřela pro tento účel zvláštní účet, kam je možné posílat příspěvky (viz <http://www.birdlife.cz/index.php?ID=2345>). Krmiště jsou důležitá i pro dalšího dravce, který prošel velkým populačním propadem, orla královského (*Aquila heliaca*). Bývaly doby, kdy byl označován za nejhojnějšího orla, jeho hnízda na osamělých stromech v krajině byla zdaleka viditelná. Snad proto, že létal vesničanům na slepice, byl mnohde pronásledován (sama jsem potkala domorodce, kteří by mu to neodpustili, ale i takové, kteří to brali s nadhledem) a až jeho zákonná ochrana a osvěta pomáhají ke změně. Dnes hnízdí s oblibou převážně v topolech u drobných toků a dubech v malých lesících mezi poli, často i na elektrických stožárech. Rovinatá centrální část Ma-

Sokol bielopazúravý.

Foto: Z. Tunka

kedonie zvaná Ovče Polje je oblastí, kde skutočne prosperuje. Bohužel vysoce negatívny trend bol po letošnom sčítaní populáci zistený u poštolky južnej (*Falco naumanni*). Výsledky ešte nie sú publikované, ale je jasné, že mnoho hniezdných oblastí je opustených, na zbývajúcich klesá počet hniezdicích párov často až na menej než polovicu v srovnaní s rokom 2001. Príčinou je pravdepodobne plošný ústup chovu ovci, zarúšťanie pastvin, opuštenie venkova ľuďmi. U posledného druhu z tejto kategórie není jeho ústup vzhľadom k populačným trendom v Európe tak bolestný – je jím moták pochop (*Circus aeruginosus*), ktorý doplatil na vysušenie mokradí. Dnes v Makedonii stále hniezdi, ale spíše vzácně a nepočetně.

Na druhej strane se v Makedonii najde i jeden druh dravce, který lze označit za přibývající. Je jím moták lužní (*Circus pygargus*). Nahradil na vysušených

mokřadech pochopa, osídlil obilná pole v pahorkatinách. Jako u nás však trpí vysekávaním hnízd.

U mnoha druhů lze jejich dlouhodobý trend jen těžko charakterizovat, protože se nelze opírat o žádné odhady z minulosti. Víme jen, že v Makedonii hnízdí minimálně posledních sto let, známe jejich současná (někdy i historická) hnízdiště a dokážeme je roztrždit na běžnější, méně běžné a vzácné. Do první skupiny bych zařadila tak jako u nás jestřába lesního (*Accipiter gentilis*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), káni lesní (*Buteo buteo*) a poštolku obecnou (*Falco tinnunculus*), vzácněji, ne však nějak výjimečně, lze potkat včelojeda lesního (*Pernis apivorus*), orlika krátkoprstého (*Circaetus gallicus*), krahujce krátkoprstého (*Accipiter brevipes*), káni bělochvostou (*B. rufinus*), orla skalního (*Aquila chrysaetos*), ostříže lesního (*Falco subbuteo*) a sokola stěhovavého (*Fal-*

Zdochlínár biely.

Foto: Z. Tunka

Myšiak hrdzavý.

Foto: Z. Tunka

co *peregrinus*). Na prstech jedné ruky by se však dala spočítat hnízdiště luňáka hnědého (*Milvus migrans*), orla křiklavého (*A. pomarina*) a orla nejmenšího (*A. pennata*), u raroha jižního (*Falco biarmicus*) bychom potřebovali ruce dvě.

Ze zimních hostů je v Makedonii častým moták pilich (*Circus cyaneus*), méně početným (nebo snad přehlíženým) je dřemlík tundrový (*Falco columbarius*) a káni rousnou (*Buteo lagopus*) viděl i nejzkušenější tamní ornitolog poprvé při zimní terénní exkurzi do česko-rakousko-slovenského pohraničí.

Sestavu makedonských dravců doplňují tři druhy, které by se daly zařadit mezi náhodně zaletující. Z nich nejspíše se dá určitě zastihnout ostříž jižní (*Falco eleonora*) - někdy na začátku léta, kdy ještě nehnízdí a loví na různých místech balkánského vnitrozemí. Jen tři publikované údaje dokládají občasně zálety motáka stepního (*Circus macrourus*). Velmi vzácným návštěvníkem je také rarah velký (*Falco cherrug*), kde situaci komplikuje možnost záměny s rarahem jižním. Je možné, že je občas přiřazen k tomuto druhu, ale počet takových případů nebude zřejmě nijak velký, protože hnízdění zatím nikdy doloženo nebylo. Celkem je tedy pro Makedonii uváděno 35 druhů dravců. Reálně se z nich dá v hnízdní době pozorovat 22, když připočítáme opozdlilé poštolky rudonohé a potulující se ostříže jižní, 24. Určitě to není tak, že by se tam jimi obloha hemžila. Člověk musí být trpělivý, pozorný, najít si správné místo a správný čas. Pak mu v Makedonii, zemi plachých vlků, přátelských pastevců a vybydlených vesniček, mohou být odměnou i ti nejzajímavější z nich.

SUMMARY

TO MACEDONIA NOT ONLY FOR LESSER KESTRELS

A list of Macedonian raptors contains 35 species, many of them are for Central-european ornithologist very interesting. There are unfortunately several species, which disappeared from this country during last hundred years. Return has not recently been realistic in Bearded and Cinereous Vultures, in contrary to White-tailed Eagle with young birds found in suitable habitats and increasing populations in neighbouring countries. Neither in Bonelli's Eagle, Greater Spotted Eagle, Red Kite, Osprey and Red-footed Falcon the breeding has been recorded now, but information from the past is incomplete and undocumented and status of these species in Macedonia is not sure. In comparison with the situation 50-100 years ago, big decrease has been also found in Egyptian and Griffon Vultures and Imperial Eagle - thanks to the concentrated measures this can be probably evaluated as stopped. Very negative trend of population development was confirmed in Lesser Kestrel during census at all known breeding sites in 2011. Only in one species more breeding pairs have been found during last years - Montagu's Harrier.

Údolí řeky Bregalnice patří k nejkrásnějším a také nejméně přístupným významným ptačím územím Makedonie.
Foto: V. Škorpíková

POTRAVA MLÁĎAT JASTRABA KRAHULCA (ACCIPITER NISUS) V HORÁCH

Ján Obuch

Začiatkom augusta som bol v Chocholowskej doline v poľských Tatrách. Prezeral som skaly Siwianskie Turnie, keď som z diaľky začul známim hlas mláďat krahulca. Na okraji mladého smrekového porastu som našiel perie drozda a hlbšie v húštine hniezdo na smreku s odlomeným vrchovcom. Bola to len tenká vrstva suchých konárikov s množstvom kostričiek vtákov, ktoré tam zanechali krahulčie mláďatá.

Prvýkrát som takúto vzorku potravy krahulca objavil v roku 1987, keď som pracoval ako drevorubač v doline Dedošová vo Veľkej Fatre. Robil som prebierku v mladom smrekovom poraste pod Štrochami. V polke júla tam začali hlasno vykrikovať mláďatá krahulca, keď opúšťali hniezdo. Kostričky z ulovených vtákov viseli aj na konároch okolo hniezda. Mláďatá sa zdržiavali v poraste ešte 2 týždne.

Koncom augusta 2010 som bol v Nórsku na súostrovi Vesteralen za polárnym kruhom. V neobývanom údolí Forfjorddalen som kontroloval búdku pre pôtky, ktorú umiestnil miestny prírodovedec Ole Petter na okraji umelo vysadeného smrekového porastu. Hniezdnu výstielku so zvyškami potravy po vyhnízení pôtkov som zbieral v rokoch 2006 a 2009. Tentoraz bolo v búdke 6 zchladených vajec. V okolitom smrekovom lese však boli vývržky pôtkov. Asi 100 m od búdky som našiel hniezdo krahulca na smreku s odlomeným vrchovcom. Pôtky zrejme opustili znášku po zahniezení krahulcov v poraste.

Vo všetkých troch vzorkách potravy mláďat jastraba krahulca podstatnú časť tvoria drozdy: vo Veľkej Fatre pod Štrochami je najpočetnejší drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*), v Chocholowskej doline v poľských Tatrách drozd plavý (*Turdus philomelos*) a v údolí Forfjorddalen na severe Nórska drozd červenkastý (*Turdus iliacus*). Často je lovený tiež drozd čierny (*Turdus merula*) a drozd čviktavý (*Turdus pilaris*). Menšie druhy spevavcov lovia krahulce v období krmenia mláďat menej často. Z väčších druhov vtákov bola zistená orešnica perlavá (*Nucifraga caryocatactes*) vo Veľkej Fatre a snehuľa horská (*Lagopus mutus*) na súostrovi Vesteralen.

Tento príspevok uvádzam ako podnet pre tých, ktorí sa pohybujú v júli a v auguste v mladých horských smrečinách (vek porastov 20 až 40 rokov), aby si všimnuli hlučné správanie krahulcov tesne po opustení hniezda a pokúsili sa nájsť ich hniezdo. Nachádzal som ho vždy vo vnútri porastu na smreku s odlomeným vrchovcom. Pod zlomom konára zosilnejú a vytvoria prirodzenú podložku pre hniezdo. Mláďatá oberú mäso z prinesenej koristi a kosti zostanú takmer nepoškodené. Vo vzorkách je málo zobákov. Hlavy zrejme skonzumujú rodičia mimo hniezda. Svojimi poznatkami a zbermi vzoriek prispějete k dôkladnejšej štúdii tejto problematiky.

Smrekový porast v údolí Forfjorddalen v severnom Nórsku.
Foto: J. Obuch

Zber kostí z hniezda krahulca v Chocholowskej doline.
Foto: J. Obuch

Druhy \ Lokality	1	2	3	Suma	%
<i>Talpa europaea</i>		1		1	0.66
<i>Accipiter nisus</i> juv.			1	1	0.66
<i>Lagopus mutus</i>			1	1	0.66
<i>Hirundo rustica</i>		1		1	0.66
<i>Anthus pratensis</i>		4		4	2.63
<i>Bombycilla garrulus</i>			2	2	1.32
<i>Sylvia communis</i>		1		1	0.66
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>			4	4	2.63
<i>Muscicapa striata</i>			2	2	1.32
<i>Oenanthe oenanthe</i>			4	4	2.63
<i>Erithacus rubecula</i>		1	1	2	1.32
<i>Turdus merula</i>	6	12	1-0	18	11.84
<i>Turdus torquatus</i>	1+13	1-1	1-0	14	9.21
<i>Turdus pilaris</i>	1-0	11	8	19	12.50
<i>Turdus iliacus</i>		1-0	1+10	10	6.58
<i>Turdus philomelos</i>	6	1+24	1-4	34	22.37
<i>Turdus viscivorus</i>	5			5	3.29
<i>Parus major</i>		1	1	2	1.32
<i>Parus ater</i>		1		1	0.66
<i>Parus montanus</i>			1	1	0.66
<i>Certhia familiaris</i>			2	2	1.32
<i>Emberiza schoeniclus</i>			1+7	7	4.61
<i>Fringilla coelebs</i>	3	5		8	5.26
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		2		2	1.32
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	1			1	0.66
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	3			3	1.97
<i>Passeriformes</i> sp.	2			2	1.32
Suma	39	65	48	152	100.00

SUMMARY

**DIET OF YOUNG SPARROWHAWKS
(ACCIPITER NISUS) IN MOUNTAIN AREA**

The author found the nests of Sparrowhawks in young spruce forests on several broken tree tops. The remains of prey were collected from the nests and surroundings. The results from 3 nest, originating from Slovakia, Poland and northern Norway, are presented here. The Sparrowhawks are bringing to their nests as prey mainly *Turdus* species (66% of prey was presented by 6 species).

Foto: R. Jureček

MEDZINÁRODNE O SYSLŔOVI

5-7 SEPTEMBER 2012, KAMIEŇ ŠĽASKI, POLAND

Denisa Lóbbová, Ervín Hapl

Poľská spoločnosť ochrany prírody Salamandra sa podujala organizovať a zabezpečiť štvrté medzinárodné stretnutie venované sysľovi. Výber miesta realizácie tohto podujatia nebolo náhodné. Pri obci Kamieň Šľaski sme hneď v prvý deň podujatia navštívili pasienok a kosenú ľúku s úspešne reintrodukovanou populáciou sysľa. Jedince (pôvodom dokonca z Maďarska i Slovenska) boli od roku 2005 v priebehu troch sezón vypúšťané do aklimatizačných voliér, odkiaľ postupne kolonizovali okolitý trávny biotop. V priebehu tohoročnej letnej sezóny pracovníci organizácie zaznamenali vyše 700 aktívnych nôr.

Konferencie sa zúčastnili výskumní pracovníci univerzít, ako aj zástupcovia mimovládnych organizácií venujúci sa sysľovi z 9 rôznych krajín (z Poľska, Českej republiky, Slovenska, Maďarska, Rakúska, Rumunska, Nemecka, Ruska a Kanady). Prezentácie s tematikou ekológie, genetiky, distribúcie a ochrany boli venované viacerým druhom sysľa (*Spermophilus*

citellus, *Spermophilus fulvus*, *Spermophilus suslicus*). Vysoko ocenený bol poster o kaniibalistickom správaní sysľa *Urocyon armatus* z ďalekých Spojených štátov (Cannibalistic behaviour as a factor increasing road mortality in the Uinta ground squirrel, A. Kepel, E. Ceballos).

Tradične sa konalo hlasovanie o najlepšiu prezentáciu. Výhrala K. Enzinger s príspevkom „The ground squirrel action plan of Lower Austria: results from eight years of sousľik conservation in the Austrian province“. Autorka sa na základe svojich bohatých skúseností v danej problematike taktiež aktívne zapojila do diskusie pre tvorbu Akčného plánu pre ochranu sysľa v Európskej únii, ktorého prvotný koncept načrtol na konferencii Milan Janák z Inštitútu aplikovanej ekológie DAPHNE. Akčný plán by mal byť dokončený ešte v priebehu tohto roka.

Sysel pasienkový.

Foto: M. Detko

Na konferenčné podujatie sme vo forme prezentácie priniesli i nové skúsenosti a poznatky zo Slovenska (autori: Lobbová D., Hapl E., Ambros M.). Trochu sme kritizovali, trochu sme sa pochválili, ale hlavne sa zamerali na načrtnutie praktických opatrení, ktoré by mohli mať z hľadiska nášho usúdenia výrazný vplyv na budúci stav populácií sýsľa na našom území. Často skloňovaná bola téma reštitúcie sýsľa pasienkového – jej metódy, efektívnosť, neúspechy, zdokonaľovanie reštitučného programu. Obdivuhodné výsledky dosahujú odborníci z Upper Balaton National Park Directory v Maďarsku. Populáciu sýsľa na lokalite Belső-tő, založenú v roku 2003 pozostávajú z celkom 223 vypustených jedincov, využívajú od roku 2007 k odchytom jedincov za účelom ďalšej reintrodukcie. Exponenciálny nárast početnosti kolónie a teda vysokú úspešnosť reštitúcie pripisujú intenzívnemu úsiliu o zabezpečenie najvhodnejšieho manažmentu cieľovej lokality. Európska konferencia venovaná sýsľovi sa koná každé dva roky. Prvá sa uskutočnila v roku 2006 v Maďarsku, druhá v 2008 v Česku, tretia v 2010 v Turecku. Veríme, že problematika ochrany sýsľa neminie v blízkej budúcnosti grantovú podporu a podarí sa nám prizvať si zahraničných odborníkov i k nám na Slovensko.

SUMMARY**IV EUROPEAN GROUND SQUIRREL MEETING, 5-7 SEPTEMBER 2012, KAMIEN ŚLAŚKI, POLAND**

*In period from 5th to 7th of September 2012 we attended the IV European Ground Squirrel Meeting organized by Salamandra NGO. The meeting took place in Kamien Slaski settlement, where also the reintroduced population of souslik can be found. The presentations on ecology, genetics, distribution, species conservation and locality management were focused on several souslik species (*Spermophilus citellus*, *Spermophilus fulvus*, *Spermophilus suslicus*). Discussion on creation of the Species Action Plan in EU countries took place as well. New friendships and also new plans for future co-operation were born there.*

Foto: M. Detko

19 353 STÍPOV

Michal Noga

V rámci dlhodobej spolupráce so Západoslovenskou energetikou a. s. na riešení problematiky negatívneho vplyvu nadzemného 22 kV vedenia na vtáctvo, prebieha od novembra 2011 presné GPS zameriavanie trás na západnom Slovensku. Okrem základného GPS zamerania každého jedného oporného bodu (stípu), mapovatelia zisťujú ďalších 18 parametrov stípu, konzoly, typu ošetrenia a jeho funkčnosti. Získané dáta budú slúžiť ZSE pri dlhodobom plánovaní a stratégií ošetrovania stíпов.

REČ ČÍSIEL

V troch ukončených etapách bolo medzi 21 mapovateľov rozdelených 192 úsekov. Spolu sa zmonitorovalo 1 673 km línií elektrického vedenia, zameralo a popisalo sa 19 353 stíпов.

Čo vybrať zo sledovaných parametrov? Z 19 353 stíпов bolo 806 na (nostalgicky) drevených pilieroch, 2 384 na železných a prirodzene najviac – 16 064 stíпов bolo z betónu. Najčastejšou konzolou bola konzola pracovne označená „T3“ (rovná konzola s troma izolátormi), potom nasledovala „té-šestka“ – ten istý typ konzoly, no s dvojnásobným počtom

izolátorov. Z hľadiska zníženia rizikovosti je dôležitý údaj o križovatníkoch (n = 1521) alebo o konzolách, ktoré sa nedajú ošetriť, akým je napríklad typ „pavúk“, ktorý bol zaznamenaný v 1294 prípadoch.

Samotné ošetrenie konzol bolo zaznamenané na 3766 stíпов, čo je 19.45% z celkového počtu všetkých stíпов. Stále prevládajú hrebeňové zábrany, čierne tvoria 56.80% a zelené 5.82% zo všetkých ošetrených. Druhým najpočetnejším spôsobom ošetrenia konzol je oblúková zábrana. Bola inštalovaná na 597 konzolách a mala tak viac ako 15% podiel na ošetrených stíпов.

Jedným dychom však treba povedať, že zábrany (hlavne tie hrebeňové) sú v mnohých – presnejšie v 775 prípadoch – nefunkčné. To znamená, že 1/5 ošetrených stíпов sa opäť stala pre vtáctvo riziková. Počas mapovania sme zaznamenali 108 úhynov, celkovo 21 druhov vtákov. Najpočetnejšou obeťou bol myšiak hôrny, nájdených bolo 44 jedincov. Početnejšie boli straky obyčajné (13 jedincov) a vrany obyčajné (12 jedincov). Našli sa ale i tri sovy obyčajné, dva jastraby veľké, tri bociany biele (jeden z nich s českým krúžkom) a tiež sedem sokolov myšiarov.

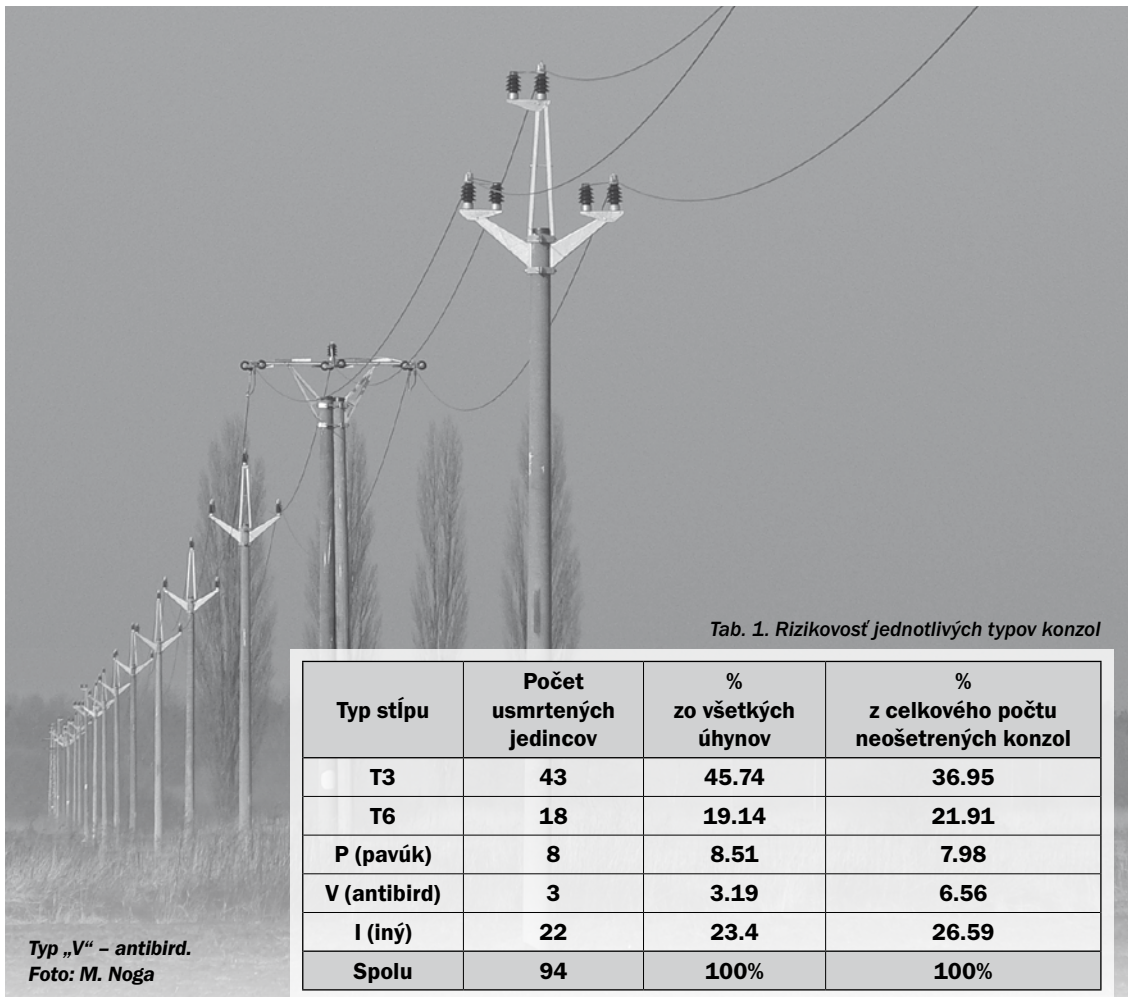

Usmrtený myšiak hôrny.

Foto: S. Senk

Jedna z troch usmrtených sov obyčajných. Foto: M. Noga

Typ „V“ – antibird.
Foto: M. Noga

Tab. 1. Rizikovosť jednotlivých typov konzol

Typ stípu	Počet usmrtených jedincov	% zo všetkých úhynov	% z celkového počtu neošetrených konzol
T3	43	45.74	36.95
T6	18	19.14	21.91
P (pavúk)	8	8.51	7.98
V (antibird)	3	3.19	6.56
I (iný)	22	23.4	26.59
Spolu	94	100%	100%

Ak by sme roztriedili úhyny podľa typu konzoly, najviac ich pripadá na klasickú konzolu T3 (45%), pričom percentuálny podiel tohto typu konzoly v súbore všetkých neošetrených konzol nižší – 36.95%. Zdajú sa byť preto nebezpečnejšie, ako konzoly T6 alebo konzoly typu „pavúk“. Ako pomerne bezpečné sa javia konzoly „V – antibird“. Hoci spomedzi neošetrených konzol mali 6.56% podiel, úhynov na nich bolo zaznamenaných 2× menej (3.19%).

V piatich prípadoch nastal úhyn i na ošetrenej konzole. V dvoch prípadoch bola táto konzola poškodená; 2× bol kadáver myšiaka nájdený pod nepoškodeným hrebeňom a v jednom prípade vrana pod konzolou ošetrenej oblúkovou zábranou.

Celkový počet nálezov je s vysokou pravdepodobnosťou podhodnotený, prioritou mapovania bolo najmä GPS zameranie oporného bodu a preto staršie vtáčie tragédie, po ktorých ostalo už len pár kostí a pierok prerastených vegetáciou, sme už nemuseli odhaliť.

REČ ĽUDÍ

Čo spomenúť skôr? Kým pri prvej novembrovej etape bola najväčším nepriateľom hlboká orba, jemne poprášaná snehom, v druhej – záhorskej – etape sme na úsekoch mali skôr pocit, že absolvujeme ženijné cvičenie. Individuálne sme si vyskúšali prekonávanie rôznych mokradí a vodných tokov, stavbu mostov, či dokonca nosnosť bobrej hrádze. Malokarpatské úseky priniesli iné komplikácie – najneprijemnejšie boli asi tie, kde bolo treba ísť priesekmi v agátovej mladine, či hustým podrastom černíc. Bol som rád, že v tých chvíľach nie som prítomný na úsekoch spoločne s mapovateľmi, predpokladám, že by sa mi ťažkosti na pridelenom úseku nepodarilo bagatelizovať. Neveriaci Tomáš (vlastne správne má byť neveriaci Slávo) sa presvedčil, že repka olejná sa skutočne od určitého času stáva nepriechodnou, zabráť dali i slnečnicové polia, pokiaľ si ich človek nechával až na august. A ísť v sandáloch cez pokosené repkové pole

tiež nie je nápad hodný opakovania. Nebola ani núdza o stretnutia so zvieratami. Potešili príjemné (líščatá, vtáčky), nevôlu budili tie obťažujúce. Počnúc osmohými kliešťami, bojovne naladenými osami a končiac večne hladnými komármi. Rozpaky ba až obavy sprevádzali stretnutia s domestikovanými kopytníkmi, ale aj ich divými príbuznými. Osobitnou kapitolou boli psy všetkých farieb, veľkostí a pováh.

Pri spracovaní údajov sa karta obrátila. Stačí jedna súradnica v zlom tvare a celý súbor (niekoľkotisíc riadkov) nebolo možné správne konvertovať, alebo zobraziť v GISoch. V tých chvíľach som naopak chcel mať niektorých mapovateľov poruke ja. Nech je ako chce, mapovanie prebehlo a verím, že vynaložené úsilie poslúži hlavnému účelu – zefektívneniu ošetrovania 22 kV vedenia.

Spísané podľa informácií priamych i sprostredkovaných informácií od mapovateľov a na základe osobných skúseností. -ld-

SUMMARY

19 353 POLES

Detailed mapping and monitoring of 22 kV power lines have been started in November 2011, as a part of the long term effort to address mortality of birds resulting from collisions with power lines. When mapping, 17 characteristics of particular poles, including type and functionality of insulators, if already installed, are registered. Up to date, 1 673 km power lines, including 19 353 power poles, have been mapped. Some 20% of the poles have been already insulated, however, 1/5 of insulators have been broken. As much as 108 dead individuals of 21 bird species have been found along the power lines.

Najčastejší typ konzoly „T3“ – v tomto prípade je ošetrená tzv. „zubom“.
Foto: L. Matejovičová

Typ „Pavúk“.

Foto: L. Matejovičová

NOVÝ SLOVENSKO-MAĎARSKÝ PROJEKT

Lucia Deutschová

1. apríla sme odštartovali nový projekt, podporený v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika 2007 - 2013, pod názvom „Ochrana a výskum vtáctva bez hraníc“. Hlavným partnerom je organizácia MME (BirdLife v Maďarsku) a na Slovensku je okrem RPS partnerom aj SOS/BirdLife Slovensko. Projekt potrvá do konca marca 2014 a realizuje sa v Trnavskom, Nitrianskom, Bratislavskom, Banskobystrickom a Košickom kraji. Medzi hlavné ciele projektu patrí vytvorenie spoločnej databázy údajov o výskyte vzácných i bežných druhov dravcov oboch krajín za účelom zefektívnenia opatrení na ich ochranu. Vybrané údaje z databázy budú tiež sprístupnené verejnosti v atraktívnej forme. Za účelom zberu dát o výskyte jednotlivých druhov sa realizuje celoročný monitoring, do ktorého sa môžete zapojiť aj vy. Z projektu je možné v limitovanej výške uhradiť cestovné náklady. Okrem výskytu dravcov sa monitorujú aj iné druhy vtákov, pričom výsledky sú zamerané do online databázy Aves.

V prípade záujmu o realizáciu monitoringu nás môžete kontaktovať na monitoring_husk@dravce.sk.

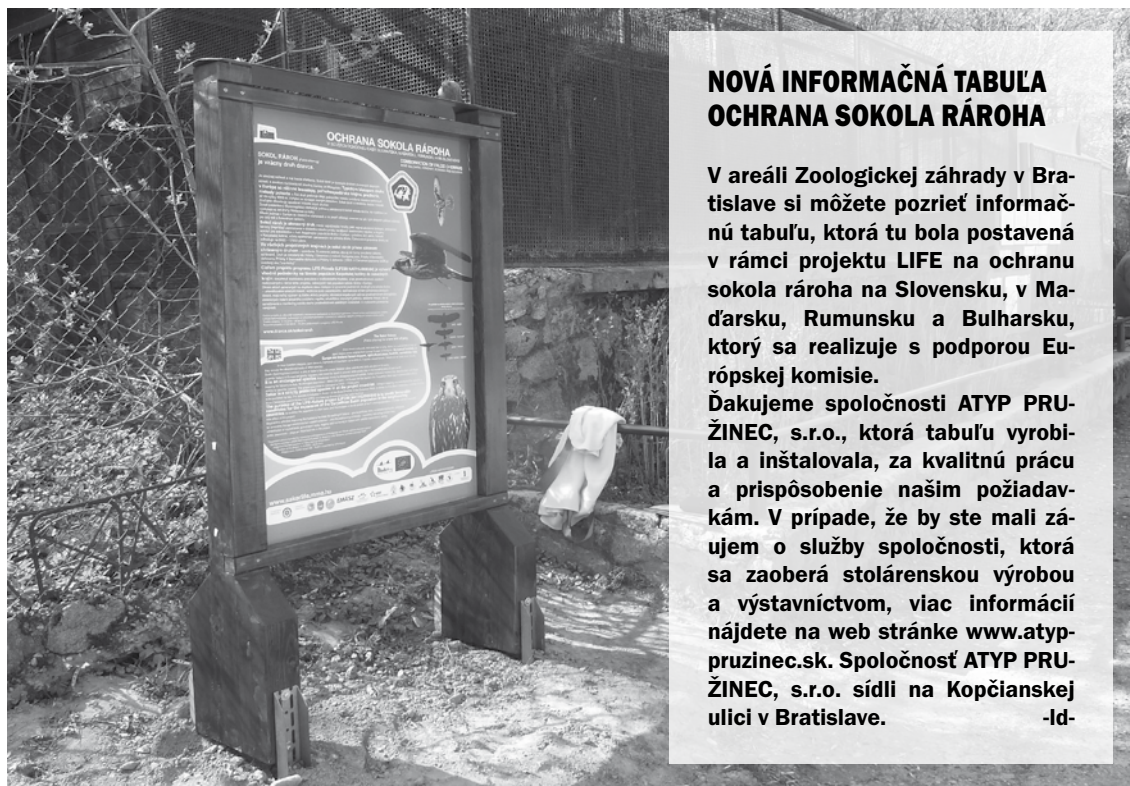

Európska únia

Európsky fond regionálneho rozvoja

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská republika
2007-2013

NOVÁ INFORMAČNÁ TABUĽA OCHRANA SOKOLA RÁROHA

V areáli Zoologickej záhrady v Bratislave si môžete pozrieť informačnú tabuľu, ktorá tu bola postavená v rámci projektu LIFE na ochranu sokola rároha na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku, ktorý sa realizuje s podporou Európskej komisie.

Ďakujeme spoločnosti ATYP PRUŽINEC, s.r.o., ktorá tabuľu vyrobila a inštalovala, za kvalitnú prácu a prispôbenie našim požiadavkám. V prípade, že by ste mali záujem o služby spoločnosti, ktorá sa zaoberá stolárskou výrobou a výstavníctvom, viac informácií nájdete na web stránke www.atyp-pruzinec.sk. Spoločnosť ATYP PRUŽINEC, s.r.o. sídli na Kopčianskej ulici v Bratislave.

-ld-

ĎALŠIE ČÍSLO SLOVAK RAPTOR JOURNAL – SRJ 5/2011

Miroslav Dravecký

Začiatkom septembra 2012 vyšlo ďalšie, v poradí už piate číslo časopisu Slovak Raptor Journal (SRJ 5/2011). Jeho hlavným obsahom je rozsiahla práca slovenského experta na analýzu potravy sov J. Obucha, ktorý v tomto čísle prezentoval výsledky svojej viac ako 30 ročnej terénnej práce zameranej okrem iného na sledovanie potravy sovy obyčajnej (*Strix aluco*). V článku s názvom „Priestorová a časová diverzita potravy sovy obyčajnej (*Strix aluco*)“ analyzoval nepredstaviteľných 225 441 vzoriek potravy ôsmich druhov sov, z čoho 68 070 kusov tvorili vzorky potravy sovy obyčajnej. V tomto čísle vychádza ďalšie, už štvrté pokračovanie Bibliografie dravcov a sov Slovenska autorov M. Uhrina, Š. Danka a H. Latkovej. Obsah dopĺňajú tri kratšie články o výsledkoch krúžkovania dravcov a sov na Slovensku za rok 2010 autorov V. a R. Slobodníka, o početnosti kuka obyčajného na Podunajskej rovine v rokoch 2009 a 2010 od M. Dobrého a osídľovanie lužných lesov na južnej Morave výrom skalným so zaujímavými prípadmi hniezdenia výrom v drevených búdkach od autorov D. Horala a V. Škorpíkovej. Obal predstavuje úchvatná snímka sovy obyčajnej s ryšavkou v pazúroch od fotografa S. Harvančíka, čo predstavuje hlavné zameranie tohto čísla SRJ.

Čo nového v SRJ? Na túto otázku by snáď najlepšou odpoveďou bolo asi to, že začiatkom roka 2012 podpísala Ochrana dravcov na Slovensku (RPS) ako vydavateľ SRJ zmluvu so spoločnosťou Versita. Spoločnosť Versita zabezpečuje publikovanie a distribúciu elektronických verzií časopisov na profesionálnej úrovni. SRJ sa týmto dostalo medzi cca 350 odborných časopisov na web stránke tejto spoločnosti <http://versita.com/>. Všetky články v SRJ majú pridelené registračné čísla DOI (Digital Object Identification number). RPS uhrádza za túto službu 60 EUR za článok (nezávisle na rozsahu strán či ide o 1 alebo 120 strán). Na základe toho si však záujemcovia môžu stiahnuť z tejto stránky všetky pdf články zo všetkých čísiel SRJ bezplatne. RPS pristúpila k tomu kroku aby čo najviac zabezpečila šírenie časopisu a článkov do rôznych knižníc s elektronickým obsahom a do vedeckých databáz napr. CaB, Scopus a podobne. Za rok 2012 sa nám podarilo dostať na stránku Versity aj staršie čísla 2/2008, 3/2009 a 4/2010. Chceme touto cestou upozorniť záujemcov o časopis a články vo formáte pdf na link s priamym prístupom na časopis SRJ <http://versita.com/srj>, <http://www.degruyter.com/view/j/srj>. RPS aj naďalej bude vydávať aj tlačенú verziu časopisu SRJ, ale už v zníženom náklade, ktorú si môžu záujemcovia zakúpiť v cene 8,50 EUR. Versita umožňuje aj umiestnenie článkov na web stránku časopisu SRJ ihneď po spracovaní článku a nie je potrebné čakať na uzavretie celého čísla a tlačенú ver-

ziu časopisu. Ide o tzv. early bird, kedy sa články zvereňujú na Versite priebežne bez strán, cítujú sa na základe prideleného DOI. Stránkovanie sa upraví nakoniec, keď sa ukončí úprava posledného článku pre dané číslo.

Keďže obsah a úroveň časopisu tvoria odborné články, chcel by som využiť túto možnosť a osloviť čitateľov časopisu Dravce a sov, aby podporili úroveň časopisu Slovak Raptor Journal zasielaním odborných článkov zameraných na dravce a sov do redakcie tohto časopisu. Máte možnosť prezentovať na medzinárodnej úrovni výsledky dravčiarkej práce zo Slovenska v slovenskom špecializovanom časopise. Pridajte sa k nám, aby odborná úroveň časopisu s Vaším príspevom a Vašími článkami, viedla k jeho vyššej odbornej úrovni. Slovensko má bohaté zastúpenie dravcov a sov v prírode, ako aj dlhoročné výsledky z výskumu a ochrany dravcov a sov, len je ich potrebné vedieť prezentovať tak doma ako aj v zahraničí.

SUMMARY

NEW ISSUE OF THE SLOVAK RAPTOR JOURNAL

Already the 5th issue of the Slovak Raptor Journal (SRJ) has been published at the beginning of September 2012 (SRJ 5/2011). In March 2012, the Raptor Protection of Slovakia (the Journal publisher) signed the contract on electronic publishing of the SRJ with the Versita Company. Versita is the British company that publishes scientific journals and books electronically and makes them on-line available to interested users. Since then, SRJ has become one of some 350 journals published on the Versita web page <http://versita.com/>. The SRJ and well as single articles are available in the pdf format on the following addresses:

<http://versita.com/srj>

<http://www.degruyter.com/view/j/srj>

Zdochlinár biely
(*Neophron percnopterus*)
Foto: Z. Tunka

Sokol bielopazúráv
(*Falco naumanni*)
Foto: Z. Tunka

Myšiak hrdzavý
(*Buteo rufinus*)
Foto: Z. Tunka

Sokol laner
(*Falco biarmicus*)
Foto: L. Hlášek

Hadlar krátkoprstý (*Circaetus gallicus*)
Foto: Z. Tunka

Orol skalný (*Aquila chrysaetos*)
Foto: Z. Tunka